

Аз, моливът
от Леонард Рийд¹

(публикувано в *The Freeman*, 1958, www.fee.org)

Аз съм един графитен молив – обикновен дървен молив, така познат на всички момчета, момичета и възрастни, които могат да четат и пишат.

Писането е както моето призвание, така и мое поприще. Това е всичко, което правя.

Може би се чудите защо пък ще пиша генеалогия. Добре, като за начало, историята ми е много интересна. И освен това, аз съм една загадка - много по-голяма от дървото, залеза и дори проблясъка на светкавицата. Но, за жалост, тези, които ме ползват, ме взимат за даденост, като че ли аз съм просто една случайност и то без произход. Това пренебрежително отношение ме принизява до незначителната обикновеност. То е една от разновидностите на онези жалки грешки, които човечеството не може твърде дълго време да приема за верни без риск от собственото си унищожение.

Аз, моливът, именно такъв простичък, какъвто изглежда да съм, заслужавам вашето учудване и възхищение; това е твърдение, което ще се опитам да защита. На практика, ако може да ме разберете – не, твърде много е да искам това от когото и да е било – ако може да осъзнаете чудодейната сила, която символизирам, може да помогнете да се спаси свободата, която човечеството толкова безрадостно губи. Ще трябва да ви предам изначален урок. И при това мога да го направя по-добре от автомобила, или самолета, или съдомиялната машина, именно защото ... хм ... защото изглеждам толкова простичък.

Простичък? Все още няма човек на земята, който да знае как да ме направи. Звучи невероятно, нали? Особено когато се вземе предвид, че милиард и половина такива като мен се произвеждат само в САЩ всяка година.

Вземете ме в ръце и ме разгледайте внимателно. Какво виждате? Не е кой знае какво - малко дърво, лак, отпечатан надпис, графит, малко метал и гума.

Неизброими предшественици

Така, както и вие не може да проследите родословието си години-години назад, така и на мен ми е невъзможно да назова и опиша всичките си предшественици. Но бих желал да ви представя само толкова от тях, които биха били достатъчни да ви създадат представа колко богати и оплетени са корените ми.

Родословното ми дърво на практика започва с дърво, кедр с прави жилки от Северна Калифорния и Орегон. Сега, представете си всички онези триони и товарни платформи, въжета и всякакви неизброими механизми, които се използват за изсичане и извозване на кедровите трупи до железопътните релси. Помислете и за всички онези хора и безброй умения, които се влагат за производството им: добиването на руда, каляването на стомана и използването на метала за триони, брадви, мотори; отглеждането на коноп и обработката му през всички етапи до здраво въже; дърводобивните лагери, легла и мърляви шатри; кухнята и обработката на храната. Защо ли тук да пропускаме стотиците хора, които допринасят за всяка една чаша кафе, която дървосекачите изпиват!

¹ Преводът е направен от Петя Платиканова, Институт за пазарна икономика, mandova@ime.bg.

Трупите се извозват до дъскорезницата в Сан Леядро, Калифорния. Можете ли да си представите всички онези, които са създали колите, железницата, локомотива и онези, конструирали и изградили системата за комуникации оттам насетне? Те също са сред предшествениците ми.

Помислете сега за фабричната работа в Сан Леядро. Трупите на кедъра се нарязват на малки -като за моливче - дълги пръчици, не по-дебели от четвърт инч. Тези пръчици се изсушават в пещи и се оцветяват по същите причини, които карат жените да слагат руж по лицето си. Хората предпочитат да изглеждат красив, не бял като платно. Пръчиците се намазват с восък, след което отново се изсушават в пещи. Колко ли многобройни умения са нужни, за да се направят цветовете и пещите, да се направи пара, за светлината и енергията, за ремъците, механизмите и всички онези неща, които се използват във фабриката? Да, освен това да броим тук и онези мъже, които са излели бетона на язовира, където хидроцентралата на *Пасифик Газ&Електрик Компани* произвежда електричество за фабриката!

Не подценявайте и онези близки и далечни предшественици, които имат пръст в транспортирането на шейсет вагона дървен материал из цялата страна.

Веднъж пристигнали във фабриката за моливи – 4 000 000 долара за оборудване и сгради, всички капитали, набрани от моите икономични и пестеливи прадеди –всяка пръчица се пробиват осем каналчета със сложна апаратура, през които друга машина излива графит във всяка една пръчица, нанася лепило и подрежда една зад друга пръчиците – прави, така да се каже, графитен сандвич. Заедно със седем братя механично ни изрязват от този насложен дървен сандвич.

Графитът ми, който всъщност не е графит въобще, е много особен. Самият графит се добива в Цейлон. Помислете си за всички онези миньори, като и онези, които произвеждат така нужните им инструменти, които правят хартиените торби, в които графитът се извозва; представете си и онези, които правят въженцата, с които се завързват торбите и онези, които произвеждат кораби. Дори служителите на морските фарове по пътя по някакъв начин асистира на раждането ми – така , както и лоцманите в пристанищата

Този графит се смесва с глина от Мисисипи - процес, в който се използва амониев хидроксин. Добавят се химически съединения, които ги разтварят, като сулфонатна мазнина – животинска мазнина, която реагира със сярна киселина. След като премине през безброй операции, сместа накрая се превръща в непрекъснат поток – както от месомелачка – нарязва се на парчета, изсушава се и се пече за няколко часа при температура 1 850 градуса по Фаренхайт (*б.пр. около 1010 градуса по Целзий*). За да се подсили здравината и гладкостта на графита, след това се залива с гореща смеска от канелена вакса от Мексико, парафин и хидратирани натурални мазнини.

Кедровата ми дървесина получава шест пласта лак. Случайно да знаете всички съставки на лака? Кой да си представи, че онези, които отглеждат рициновите зърна и които рафинират маслото им, са част от моето създаване? Но те наистина са. Дори в процеса, през който лакът става нежно жълт изисква толкова умения на толкова много хора, който трудно могат да се изброят дори.

Изучете сега надписа. Това е надпис, който е направен от нажежени сажди, смесени със смола. Как се добива смола и какви, за Бога, са тези сажди?

Малкото метал по мен – на връхчето – е месинг. Помислете за всички онези хора, които добиват цинк и мед и онези, които притежават нужните умение да превърнат

тези природни ресурси в лъскава пластинка месинг. Черните обръчи на върхето ми са от черен месинг. Цели страници няма да стигнат, за да обясня какво е това черен месинг и защо в центъра на метала не се слага черен месинг.

После идва моята гордост, наричана неласкаво в търговията “тапа”, тази част, която хората използват, за да отстраняват грешките, които те допускат с мен. Съставката, наречена “фактис”, всъщност е тази, която позволява да се изтрива. Това е продукт, подобен на каучука, който се получава след реакция на масло от семена на рапица и серен хлорид. Гумата, противно на общовъзприетите разбирания, е единствено свързващ елемент. Освен това има редица разтварящи и свързващи вещества. Пемзата пристига от Италия, а оцветителят, който придава цвят на “тапата”, е кадмиев сулфит.

Никой не знае

Някой да иска сега да оспори твърдението ми, че няма човек на земята, който да знае как да ме направи?

На практика, милиони човешки същества имат участие в създаването ми, никой от които не познава повечето от останалите. Сега, може би ще кажете, че отивам твърде далеч, като свързвам онзи, който събира кафени зърна в далечна Бразилия и онзи, който създава храна, където и да е било. Може би ще кажете, че това е твърде крайна позиция. Настоявам обаче на своето. Няма човек сред милиони хора, включително и президента на компанията за моливи, който допринася повече от една мъничка, безкрайно мъничка частица към знанието за създаването ми (*ноу-хау*). От тази гледна точка, единствената разлика между миньора, добиващ графит в Сейлон и дървосекача в Орегон е в спецификата на това знание. Нито миньорът, нито дървосекачът могат да бъдат подминати без принос, както не може и да пренебрегнем химика от фабриката или работника в рафинерията, създаваща парафина.

Ето ви и един поразителен факт: нито работникът в рафинерията, нито химикът, нито добиващият графит или глина, нито тези, които произвеждат кораби, влакове, камиони, нито тези, които оперират с машините за обработка на малкото метал по мен, нито президентът на компанията за моливи работят по своите задачи, заради това, че ме желаят. Всеки един от тях ме желае вероятно по-малко от детенцето от първи клас. Всъщност сред тях има такива, който никога не са виждали молив или не знаят как да го ползват. Мотивацията им не съм аз. Вероятно се случва това: всеки от тези милиони хора осъзнава, че може да разменя срещу специфичното знание, което притежава за моето създаване, стоки и услуги, които желае. Аз мога да бъда, но мога и да не бъда, сред тези неща.

Няма вездесъщ мозък

Ето ви и още един дори по-поразителен факт: няма вездесъщ разум, който да диктува или насилствено насочва тези безброй операции, който ме изкарват на бял свят. Няма следа от такъв човек. Вместо това, може да проследим “невидимата ръка” в действие. Това е загадката, за която по-рано споменах.

Хората казват: “Само Господ може да създаде дървото”. Защо се съгласяваме с това? Не е ли защото осъзнаваме, че ние самите не може да го създадем? Всъщност, може ли въобще да опишем едно дърво? Можем единствено с някакви непълни и ограничени представи. Така например, може да кажем, че определена конфигурация от молекули може да се нарече дърво.

Аз, моливът, съм сложна комбинация от множество чудеса: дърво, цинк, мед, графит и така нататък. Към тези природни чудеса обаче се прибавя още едно, дори по-забележително, чудо: съзидателната сила на човешкото съзнание и енергия – милиони малки специфични знания, които естествено и спонтанно създават в отговор на човешките нужди и желание и при отсъствие на един вездесъщ разум. След като само Господ може да създаде дърво, смятам, че единствено той може да ме създаде. Няма човек, който може да направлява тези милиони специфични знания, който ме изваждат на бял свят, така както не може да събере молекулите, които съставляват дървото.

Това е и което имах предвид, когато написах “ако може да осъзнаете чудодейната сила, която символизирам, може да помогнете да се спаси свободата, която човечеството толкова безрадостно губи”. Защото, ако приемете, че всички тези знания естествено, дори ако щете автоматично, ще се подредят по един съзидателен начин, така че да задоволят човешките потребности и нужди – без правителствена или друга насилствено намеса, то тогава ще притежавате и тази така неотменима съставка на свободата – вярата в свободния човек. Свободата е невъзможна без тази вяра.

След като веднъж правителството поеме монопола върху определени производствени дейности, като например, пощите, повечето хора не могат повярват, че пощата може да бъде пренасяна успешно на доброволен принцип. И има причина за това: всеки може да се даде сметка сам за себе си, че не може да направи всички онези неща, необходими за доставката на пощенските пратки. Всеки също така осъзнава, че няма човек, който да знае. И това е точно така. Няма човек, който да притежава нужното знание за доставката на поща, така, както няма такъв с цялото знание за създаването на молив. Но, при липса на вяра в свободния човек – при неразбирането как милионите частици знание естествено, като по чудо, ще се свържат в нужната последователност, за да задоволят всяка човешка нужда – естественият извод ще бъде, че само едно целенасочено правителствено действие може да създава такива важни блага като пощенските услуги.

Изобилие от доказателства

Ако аз, моливът, бях единственото доказателство за това какво мъжете и жените могат да постигнат, когато са свободни да опитат, тогава тези, които не вярват в свободата достатъчно силно, биха имали основание. Доказателства за това обаче има много. Дори доставянето на пощенски пратки изглежда елементарно, ако се сравни, например, с изработването на автомобил, или сметачна машина, или комбайн за зърно, или мелница, или хиляди такива други неща. Доставка? Защо например в области, в които човекът може да прояви своята свободна воля, успява да разпространява човешкия глас по света за по-малко от една секунда, да показва картина от мястото на събития, да превозва 150 пътници от Сеатъл до Балтимор за по-малко от четири часа, да доставя газ от Тексас до която и да е жилищна зона на Ню Йорк на невероятно ниска цена и то без субсидия, да доставя всеки четвърти фунт (*б.пр. 453,6 г.*) нефт от Персийския залив до Западното крайбрежие – пресичайки половината сгята – на цена, по-ниска от тази, която държавата иска за доставката на писмо една унция (*б.пр. 28,3 гр.*) през улицата?

Урокът, който трябва да ви предам, е следният: оставете всички тези съзидателни сили на мира. Просто позволете на обществото приеме този урок. Нека механизмите в обществото премахнат всички пречки, така както може най-добре. Позволете на всички тези съзидателни знания да се проявят свободно. Повярвайте, че свободният човек ще отговори на невидимата ръка (*б.пр. на пазара*). Вярата ще бъде оправдана. Аз, моливът, именно такъв простицък, какъвто изглежда да съм, ви представям

загадката на моето създаване като доказателство, че това е възможна вяра, възможна като слънцето, дъжда, кедъра и благоденствието.